

לא רק "למעלה" ו"למטה" - תגובות תנועתיות ומילוליות לקונטור מלוּדי אצל ילדים בעת האזנה למוזיקה

ד. כהן

בית הספר לחינוך מוזיקלי, מכללת לוינסקי, תל אביב, ישראל

סקירת המחקרים האמפיריים בעניין אסוציאציות שמעוררים הפרמטרים המוזיקליים השונים אצל מאזינים, מגלה אנלוגיה חזקה לתחום הוויזואלי (מרחבי) והתנועתי. נראה שהפרמטר המורכב ביותר והשנוי ביותר במחלוקת הוא פרמטר הגובה: ממצאים סותרים עולים בנוגע להבדלים בין גילים שונים ובין ילדים לבין מבוגרים בתפיסת הקונטור המלוּדי. חוקרים ומורים מגלים קושי ביכולתם של ילדים צעירים לתאר כיוון מלוּדי במונחים של עליה וירידה במרחב.

יש הטוענים שמחקרים המבוססים על שפה אינם מביאים בחשבון את הפער שבין התפיסה לבין היכולת של הילד לבטא במילים את מה שהוא שומע. בניסוי בו השתתפו 106 ילדים משתי קבוצות גיל התבקשו המשתתפים לנעו כדי לתאר את המוזיקה "בתנועות מתאימות" בזמן האזנה לקטעי מוזיקה המציגים שינוי בולט באחד הפרמטרים המוזיקליים (טמפו, גובה, עוצמה). תנועותיהם צולמו במצלמת וידאו ונתחו מאוחר יותר על ידי 3 שופטים על פי קטגוריות הלקוחות משיטת לבן לניתוח תנועה Laban Movement (Analysis). בניסוי נוסף, התבקשו הילדים לתאר מילולית את התנועה המתאימה לגירוי המוזיקלי המושמע (כהן, 2011; Kohn & Eitan, 2009). תוצאות המחקר מעלות תהיות לגבי סטרטגיות הוראת המוזיקה בגיל הצעיר.

הרצאה זו מתחקה אחר הקשר הסבוך בין קונטור מלוּדי לבין תנועה במרחב על ידי השוואה בין האסוציאציות התנועתיות של הילדים לבין התנועות שהם מבצעים בפועל בעת האזנה, ובוחנת את השלכות סוגיה זו על הוראת המוזיקה. המדיום הלא-ורבאלי מאפשר עקיפה של הבעיות הקשורות במגבלות השפה, בעיות המתעוררות במחקרים המבוססים על דיווחים ורבאליים בלבד. המתודולוגיה של המחקר הנוכחי מאפשרת ללמוד על הדרך שבה ילדים מבינים את המוזיקה ללא הטיה מצד החוקר או מצד המורה. ממצאי המחקר מחזקים את הרעיון שתגובותיו התנועתיות של הילד בעת האזנה למוזיקה הן אמצעי יעיל לחקירת תהליכי הארגון והתפיסה המוזיקליים מהיבט התפתחותי, ופותרים כיווני חשיבה חדשים לפיתוח דרכים להוראת המוזיקה.

מקורות

כהן, ד' (2011). מוזיקה ותנועה: פרמטרים מוזיקליים, תגובות תנועתיות ודימויי תנועה אצל ילדים בעת האזנה. חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת תל-אביב.

Kohn, D., & Eitan, Z. Musical parameters and children's movement responses. In J. Louhivuori, T. Eerola, S. Saarikallio, T. Himberg, & P. S. Eerola (Eds.), *Proceedings of the 7th Triennial Conference of European Society for the Cognitive Sciences of Music (ESCOM 2009)*, Jyväskylä, Finland (pp. 233-241).